

5 TIPS

om skiljetecken från Lotten Bergman

BERGMANS BOKSTÄVER AB

Gillbergavägen 113 A

632 36 Eskilstuna 016-48 08 48

info@bergman.com

www.bergman.com

www.lotten.se

I. Glöm satskommateringen!

Kommateringsregler.

Smaka på ordet!

Kommateringsregler ...

Som den språkintresserade språkpolis jag faktiskt är, måste jag ändå säga att kommateringsreglerna har en obehaglig klang. Förmodligen för att jag aldrig riktigt lärde mig dem och för att jag inte för mitt liv skulle kunna formulera en enda idag. Och hur kan jag då kalla mig språkintresserad språkpolis?

Jo, för att tiderna förändras – och språket med dem. Vi behöver inte så många kommatecken i våra nutida, väldigt mycket kortare meningar. Det finns egentligen bara en regel (håll i er nu):

”Sätt kommatecken där det behövs.”

Det handlar alltså om att en text ska vara läsvänlig, och man kan då och då behöva stoppa in ett kommatecken för läsarens skull. Ett effektivt sätt att undersöka om det behövs ett komma, är att läsa texten högt; förmodligen behövs ett kommatecken om du tar en paus eller drar efter andan i en mening. (Lägg märke till att det numera är helt tillåtet att sätta kommatecken före och och men, men det måste göras med en smula *finess*.)

2. Undvik/slopa snedstrecken!

Nu kan det sägas: jag hyser en aversion mot snedstreck. Lika mycket som jag älskar semikolon tycker jag illa om snedstreck – eller som många säger: slash.

Snedstreck kan nämligen betyda

- och
- eller
- och & eller
- i
- per
- alternativt
- gitarrist med stort hår och hög hatt.

Det finns säkert fler betydelser – stoppar man in ett snedstreck i en smiley, kan det väl tolkas som både hatten på sniskan och en men-åh-vaddå-mun.

Jag fick en gång ett mejl med ärendemeningen ”Utbildning/Kurs”. Jaha. Hm. Va? Utbildning och kurs? Utbildning eller kurs? Både utbildning och kurs? Utbildning i en kurs? Kursutbildning?

Här, resonerar jag, handlar det om att den som skrev inte riktigt visste vilket ord som var lämpligast och därför garderade sig med båda. Är det en utbildning eller en kurs och – för böveln – vad är det i så fall för skillnad på en utbildning och en kurs?

Nu till ”och/eller”. Det jag rekommenderar är att man undviker snedstreck och funderar ut vad det egentligen är man vill ha sagt. Alltså: skriv inte ”och/eller” utan tänk efter om du menar och eller eller. För läsarens skull.

Nu till min allmänna rekommendation! När du har skrivit ett snedstreck: lyft blicken, titta ut genom fönstret, tänk lite på det du ser och titta ner på texten igen och säg högt vad du egentligen menade med det där snedstreck. Och skriv det ordet istället. (Naturligtvis behöver du inte radera snedstrecken i solklara fall som km/h.)

Kolla, här kommer ett användbart snedstreck:

/Lotten Bergman

3. Sätt semikolonet på plats!

Semikolonet är på utdöende; oftast går det ju lika bra med tankstreck. Men utrotningshotade arter ska vi faktiskt värna om, även om de bara är typografiska. Därför kommer här en totalt klagörande och simpel beskrivning av detta underbara skiljetecken som är lika mystiskt som någonsin en ny mobiltelefon utan bruksanvisning.

Först ska det sägas att semikolonet ofta används för att särskilja olika mejladresser i mejlprogram eller för att göra flirtiga smajlisar ;-) och att det är fullt tillåtet, ja till och med lämpligt.

Men semikolon används även ungefär som ett tankstreck, fast lite finurligare. Och nu kommer regeln!

”Det som står framför semikolonet ska vara en fullständig sats och det som står efter semikolonet ska vara en fullständig sats och de två satserna ska ha med varandra att göra.”

Eller varför inte:

Det som står framför semikolonet ska vara en fullständig sats och det som står efter semikolonet ska vara en fullständig sats; de två satserna ska dessutom ha med varandra att göra.

Följande exempel är felaktiga, varför jag har strukit dem:

- ~~—Byxorna finns i tre varianter; v jeans, stentvättade och pösmodell.~~
- ~~—Enligt vår uppfattning är det Svenssons; som har förstört grannsämjan.~~
- ~~—Det som stals (golfklubbor; verktygslåda; häst; cylinderhatt) var värt minst en miljon kronor.~~

Använd alltså gärna semikolon om du behärskar den konsten; det är ett effektivt sätt att koppla ihop leden i ett resonemang.

4. Skilj på bindestreck och tankstreck!

För att undvika hyss från bloggverktyg och webbläsare gör vi på följande sätt i denna text:

- är ett vanligt bindestreck

-- är ett långt tankstreck, som egentligen ser ut så här –

Det långa strecket är ett kärt barn som kallas

pratminus

tankstreck

talstreck

minustecken.

I Word skriver man ett långt streck om man trycker [ctrl] + [minus på det numeriska tangentbordet]. Om detta inte funkar skriver du bara två bindestreck (--) som jag har gjort här ovan; ibland gör datorn eller skrivaren faktiskt om det till ett långt streck utan att man ens behöver be om det. På Mac-datorer trycker man ner [alt] + [bindestreck].

Det korta strecket heter antingen bindestreck eller divis och ni vet ju att det sitter bredvid punkttangenten. (Det superjättelånga strecket som man använder i engelskan struntar vi i just nu.)

Det korta strecket utan mellanslag runt om används vid

1) radbrytning:

protes-

tant

2) sammansatta ord: moss-stickning

3) dubbelnamn: Åsa-Nisse

Det långa används

1) vid repliker med mellanslag efter

-- Sopprot! röt han ilsket.

-- Anskit! svarade hon lite mer litterärt.

2) som tankstreck med mellanslag på båda sidorna

Det roligaste i filmen är -- anser jag -- när Johnny Depp äts upp av en säng.

3) vid betydelsen ”till” utan mellanslag på sidorna

Sträckan Lund--Stockholm är ok med sömnpiller i kroppen.

Mötet varade bara 17:00--17:04 eftersom Lotten somnade redan 17:03.

5. Ironi och citat med hjälp av ”citattecken”

Citattecken (eller citationstecken eller anföringstecken eller två- fingrar-som-viftar-i-luften-likn-kaninöron men absolut inte situaschonstecken) ser i förstoring ut som två nior: 99. Om man vänder dem uppåner ser de följaktligen ut som två sexor.

Om man inte är inne och pillar i grundinställningarna i Word, brukar dessa 66:or dyka upp när man inleder ett citat för att det är så man gör i t.ex. den anglosaxiska och spanska världen. Bland ser de ut som ankfötter istället (» som kallas gåsögon) och om man vill ha citat inne i ett citat använder man de enkla tecknen (?).

Vad man ska tänka på är att inte använda de spikraka fnuttarna som ser ut som elvor, för de är faktiskt tumtecken.

Tips: Var flitigare med att använda citattecken för att markera ironi – det är i min mening lite snajdigare än de eviga smajlisarna.

Ett problem med citattecken är dock att de kan ändra vår tolkning av ett ord eller uttryck. Du kanske sätter citattecken för att du citerar någon eller runt ett ord som du räknar som slang – medan den som läser tolkar det som ironi.

Jämför dessa två meningar:

Hon var så vacker.
Han var väldigt ”snygg”.

Vad var han, tror ni?

Alla som hittar fel i detta dokument vinner en T-shirt!